

UTÓSZÓ

Ötven év elmúltával ismét megjelent Kaczvinszky József (1904-1963) „Kelet Világossága” című háromkötetes műve.

Kaczvinszky József műve – mint a Yōga és a yōga-szemlélet megvilágítása – alapvető jelentőségű: nem csupán a magyar nyelvű Yōga-irodalom feltétlenül és kiemelkedően magas műveként, hanem olyan Yōga-műként is, amely a maga nemében egyedülállónak tekinthető a világ – ma már igen terjedelmes, sok egészen kiváló munkát is felmutató – yōga irodalmában.

Kaczvinszky József művének egyedülálló volta nem stílusában, nem pszichológiai értékelésében, nem tudományos orientáltságában rejlik, – hanem abban, hogy szinte senki nem közelítette meg így, ennyire a tudat – Kaczvinszky József szóhasználatában az elme – totalitásának doktrinális megvalósítására irányuló tételezését.

A „Kelet Világossága” – nem filozófiai mű, több ennél: a hiperfilozófiai és hiperpszichológiai metafizika szellemében megalkotott, lényegileg gyakorlati célzatú „opus fundamentele”, amely azonban filozófiai jelentőséggel is bír, hiszen a tematika éppúgy nem teszi lehetővé a filozófia kizárását, mint ahogyan azt sem engedi meg, hogy megmaradjon filozófiai színvonalán, és filozófiai keretei között.

Ha valaki mindenképpen ragaszkodik Kaczvinszky József alapművének – az egyébként jogosulatlan és így nem egészen érvényes – besorolásához, akkor – engedményként és fenntartással – az „ideálistmus subiectivus” alapelveivel lenne rokonítható ez a szemlélet – Kaczvinszky József szemlélete és maga a yōga-szemlélet, feltéve, hogy a „subiectum” nem a privát „én”-t jelentené, hanem arra utalna, amit a Vēdāntában a szanszkrit Ātman/Ātmā fejez ki, s amelyet a „Kelet Világossága” Léleknek nevez. Ez a szemlélet – filozófiai terminusokkal közelítve nem „sölipsismus”, de biztosítja az ezen irányba történő nyitást, – filozófiafeletti színvonalon.

A „Kelet Világossága” a külső és a belső világ minden átalakulását az elmeműködésre vezeti vissza, amely viszont a Lélek-ből, az Abszolútumból következik. Az elmeműködés – és maga az elme – e szemléletben végtelenül több, mint az elmeműködés – biológiai, fiziológiai, és pszichológiai értelemben, – magasabbról ered és túlnő a földi-emberi-személyi határokon.

Kaczvinszky József figyelembe vette a pszichológiát – különösen a mélypszichológiai iskolákat – hivatkozott azokra és eredményeikre, de pontosan látta – egyszersmind láttatta is – lehatárolt voltukat. A Yōga mibenléte, az elme, az elmeműködés, a Lélek igazán soha nem volt, nem lesz és soha nem is lehet még a legkitágítottabb mélypszichológia számára – még csak megközelítő érintőlegességgel sem – felfogható, interpretálható és kezelhető. Erre azért kell felhívni a figyelmet, mert a legújabb idők egyik divatos dilettantizmusa éppen arra irányul, hogy transzcendentális, állapotokontúli yōgaállapotokat kizárólag az ember biopszichikai és pszichofizikai megalapozottságú pszichológiai állapotaira vezesse vissza.

Kaczvinszky József lényegesnek tekintette a mélypszichológia eredményeit, de ez az értekezés távolról sem ment át nála pszichologizmusba, – ez a „Kelet Világossága”-nak a figyelmes elolvasásából félreérthetetlenül kiderül, tehát Kaczvinszky József szemléletéből senki sem vezethetné le a yōga „pánpszichologisztikus” felfogását. Mégis ki kellett erre térnünk, mert a félreértés „leleménye” gyakran meglepő „eredményekre” képes. Abból, hogy az Ātman és a Puruṣa egy, és a Paramātman és a Jīvātman is egy – vagyis a Lélek, mint Abszolútum és az Egyéni Lélek,

lényegileg egy, az következik, amit filozófiai nyelven „sölipsismus”-nak nevezünk, ám filozófiafeletti szemléleti szinten; tehát semmiképpen sem az, hogy a Lélek, mint Abszolútum, amely lényegileg azonos az Egyéni Lélekkel – az individuális-perszonális és földi- testi-emberi létforma pszichikai megnyilvánulások testbenrejlő eredője lenne. A mélypszichológia inadekvát túlértékelése, mely teljesen idegen volt Kaczvinszky Józseftől, és idegen a „Kelet Világosságá”-tól, – egyike a már néhány évtizede általánosan megmutatkozó és jelenleg is uralkodó tévelyedéseknek, s a yōga-szemlélet interpretációiban – bár különböző intenzitással, de rendszeresen – megjelenik. Tudomásunk van arról, hogy ma, Magyarországon is számos követője van a kizárólagos mélypszichológiai yōga-értelemezéseknek, olyanok, akik – velünk együtt – várták a „Kelet Világossága” megjelenését, akik valamennyire ismerik ezt a művet, de ugyanakkor Kaczvinszky József félreérthetetlenül körülhatárolt mélypszichológiai értékelését mégis félreértik, s e félreértésből kialakuló hibás állásfoglalásukat – másokkal is „megosztva” – tovább kívánják erősíteni.

Az Abszolútum, az Ātman/Ātmā, a Lélek állapotfeletti állapotának a megvalósításfeletti megvalósítása, a Léleknek az önmagába való reintegrációja és redukciója, az, amit a Patanjali-féle „Yōga Sūtrani” harmadik sūtra-ja – Kaczvinszky József fordításában – úgy fejez ki, hogy „Akkor a SZEMLÉLŐ: saját állapotában marad meg.”: a Yōga legvégső célja: ez a Kaivalya, a Mōksa, Mukti, a Bōdhi. Minden Yōgá-val komolyan foglalkozó könyv ezt a legvégső célt állítja szemléleti középpontjába, de talán egyik sem úgy, egyik sem annyira, mint Kaczvinszky József alapműve. Talán egyikben sem fejeződik ki ennyire élesen az, hogy a cél önmagunkban, de méginkább – így egyes szám első személyben kifejezve – önmagamban van; nyilvánvalóan nem individuális énségemben, és nem személyiség szerinti személyiségemben, hanem univerzálisan individuális önmagamban, önmagában, mint Egyéni Lélekben, amely – lényegileg – egy a Lélekkel, az Abszolútum-mal, a Puruśá-val, a Paramātman/Paramātmā-val.

Az elmúlt ötven évben a világ Yōga-irodalma sokkal informáltabb lett, és ennek megfelelően sokkal inkább informáló is, mint amilyen a „Kelet Világossága” megjelenésének idejében volt, de Kaczvinszky József művét azóta sem múlták fölül, s valószínűleg – alapvető sajátosságait tekintve – nem is fogják felülmúlni soha. Olyan mű, amelynek negyven éve meg kellett volna jelennie legalábbis minden kultúrnyelven, mindenütt, ahol a Yōga iránt nem csak felületi érdeklődés mutatkozik, hanem igazi és elmélyült, az érdeklődést messze meghaladó tényleges „odafordulás”.

A „Kelet Világossága” alapján felismeréssé lehet annak az igazsága, hogy azon célon kívül, amely felé e mű mutat: nincs más igazi cél, s minden más cél legfeljebb közbülső és átmeneti érvényű lehet. Ugyanakkor az is érthetővé válik, hogy ez az út és ez a cél nem lehet mindenki számára, bárki számára közvetlen út és közvetlen cél, – de még azok sem léphetnek minden előkészítés nélkül erre az útra, akiknek kvalifikációi – alapjában véve – ezt megengedik és lehetővé teszik. A Sötét Korszak, a Kali-Yuga feltételei között ennek az előkészítésnek egyre hosszabbnak, egyre mélyrehatóbbnak kell lennie, s még a legmagasabb alapképességek megléte sem engedi meg a Yōga útjához vezető ösvény megkerülését vagy egyszerű átlépését. Ez a „Kelet Világossága” alapján is tisztán látható, – de az ember elsötétedése nem csupán az ötven, de húsz évvel ezelőtti állapothoz képest is jelentősen előrehaladt, s ezért ezt itt, külön is érintenünk kellett.

Minden, ami ma a Yōga vonatkozásában általánosan uralkodik, csaknem kivétel nélkül a degeneráció, devalváció jegyében áll, s ez akkor is így van, ha a yōga-divattól – aminek a voltaképpeni Yōgá-hoz semmi köze – teljesen eltekintünk, s figyelmünket csak arra irányítjuk, ami

– úgymond – komolyan megy végbe a Yōga – mint megnevezés kapcsán. A néhány – valóban kiemelkedő értékű – Yōga-mű mellett (és itt egyáltalán nem arról a Yōga-ponyváról beszélünk aminek vonatkozása sincs a tényleges Yōgá-hoz) a Yōgá-val foglalkozó könyvek zömében ugyanaz mutatkozik meg, mint ami a gyakorlati Yōga „mestereinek” az elméleti és szorosan praktikus tanításaiban is megnyilvánul (s valóban nem vásári nívón álló „mesterekről” van szó): s ez nem más, mint az igazi Yōga alászálló megtagadása. A jelenkori ál-yōga mesterei között nem csupán nyugatiak vannak, hanem keletiek is: indiaiak, tibetiek és mások. Nem jobbak ezeknél a Yōga – legszorosabb értelemben vett – el tudományosítói, többnyire a már említett pszichologisztikus yōga-interpretációk kieszelői – félreértéseikkel és félrevezető „értelmezéseikkel”, amelyek többsége pszichológiailag sem állja meg a helyét, de a Yōga viszonylatában végképp nem. Sajnos ezek az interpretátorok gyakran praktikus szinten is oktatnak valamit, amit yōgá-nak hisznek, ám távolról sem az – viszont arra „kiválóan” alkalmas, hogy olyan belső zavarokat idézzen elő az emberekben, amelyek olykor ideg-, sőt elmebetegségek kialakulásához vezethetnek.

Kaczvinszky József „Kelet Világossága” című alapműve egyenesen antitézise ezeknek a modern eltévelyítő tévelygéseknek. Ezek a könyv megírásának idején habár mutatkoztak már – de korántsem voltak olyan általánosak, – ám napjainkban általánosakká és dominánsakká lettek, viszont Kaczvinszky József műve, legalábbis azok számára, akik megértik mondanivalóját, úgyszólván kizárja az elméleti és gyakorlati deviációk lehetőségének ténylegessé válását.

A közeli múltban megjelent Baktay Ervin „A diadalmas Jōga” című újrakiadott könyve. Figyelemreméltó, értékes mű, noha Kaczvinszky József alapművéhez nem mérhető, s a nemzetközi yōga-irodalom számos könyve lenne a kettő közé ékelhető. Arra azonban alkalmas, hogy – főként a csak magyarul olvasók számára – betöltse az előkészítés szerepét ahhoz, hogy a „Kelet Világossága” utána valóban feltárja a Yōga lényegét.

Kaczvinszky József műve mellett a világ yōga-irodalmának legtöbb könyve is csak előkészítő érvényű lehet, – ugyanakkor, ha ezeket az alkotásokat a „Kelet Világossága” kétszer-háromszori alapos elolvasása után újból elővesszük, érdekes módon ezek is új és sokkal mélyebb-magasabb értelmet nyernek, mint a korábbi olvasásuk során történt: Kaczvinszky József fényteljes és kristálytisza láttató megvilágítása után a halványabb, tompább feltárások is világosak lesznek.

Kaczvinszky József háromkötetes alapműve, a „Kelet Világossága” most ismét megjelent, ismét hozzáférhetővé vált, hiszen a múlt rendszer éveiben egyre kevésbé voltak fellelhetőek az egykori kiadás kötetei, s többnyire csak a könyv jól-rosszul leírt, gépelt másolatai cirkuláltak országszerte (hasonlóan Hamvas Béla életművéhez). Minden komolyan érdeklődő számára nagy – és nyilvánvalóan nem véletlen – szerencse, hogy ez az egészen kimagasló, egyedülálló mű magyarul íródott, és itt Magyarországon jelenik meg (remélve más nyelveken való mihamarabbi kiadását is), olyan nyelven, olyan országban, ahol eddig nemigen jöttek létre originális yōga-művek, de még csak valamirevaló művek valamirevaló fordításaival sem lehetett találkozni: és itt ezen a nyelven, ebben az országban született meg, jelent meg, és jelenik meg most ismét, a világ sok tekintetben legkiemelkedőbb, a maga nemében teljesen egyedülálló Yōgá-t feltáró alapműve.

Kaczvinszky József könyve nem felszínes érdeklődőknek íródott, de mindig voltak, vannak, lesznek is, akiknek érdeklődése több pusztán érdeklődésnél: valóságos és teljesebb megvalósítás felé törekvő tájékozódás és irányulás. Az ilyen emberek sokat, valóban nagyon sokat fognak kapni e könyv által; azok is, akik már ismerik a „Kelet Világosságát”, és s azok is, akik most fogják először olvasni.

Tudjuk, Kaczvinszky József egyetlen megjelent, és most újból megjelenő könyvén kívül más, egyelőre csak kézirat formájában levő művet is alkotott. Akkor, amikor ezeket megírta, megjelenésük elképzelhetetlen volt, de ha nem így lett volna, talán még akkor sem szorgalmazta volna maga Kaczvinszky József sem ezek kiadását, – felülemelkedve már minden érvényesülési törekvésen. Ugyanakkor majdnem bizonyos, hogy más körülmények között, ha erre felkérést kapott volna, nem zárkózott volna el további műveinek kiadásától, figyelemmel arra, hogy ha erre Neki már nem is volt szüksége, fontosnak tartotta volna mások ez irányú szükségleteit.

Tudjuk, hogy Kaczvinszky József írt olyan aforizmákat, amelyek a Yōgá-val kapcsolatos életvezetés vonatkozásában messzemenően orientáló jelentőségűek, egyszersmind külön-külön is ideálisak arra, hogy a szellemi elmélyedés kiindulásai legyenek.

Kaczvinszky József – sok minden más mellett – kiemelten foglalkozott matematikával: erről is írt egyedülálló könyvnek tekinthető tanulmányokat, s ezen belül a geometria témakörében is. A matematika és a geometria olyan diszciplína, amelyet – akár a legmagasabb szinten is – kétféle, egymástól alapvetően eltérő módon lehet művelni. Lehetséges olyan kiváló (komoly tudományos eredményeket elérő) matematikus, aki a matematikát belsőleg szellem-idegen absztrakcióként éli át, s ennek megfelelően műveli, de lehetséges olyan matematikus is, (sokkal kivételesebben), akinek matematikai tevékenysége – a felületen nem látszik különbözni az előbb említett típustól, bensőleg azonban szellemileg, szellemközeli, és a szellemit egyre inkább megközelítően a transzcenzió értelmében éli meg a matematikát. Ennek nincs, és nem lehet közvetlen jele – a közvetlen eredmények síkján – de a diszciplína kifejtésének síkján igen jelentékeny különbségek nyilvánulnak meg, mégpedig úgy, hogy intencionális és inspiratív módon hatnak azokra, akiknek a matematika irányában hasonló, de még életre nem keltett predispozícióik vannak.

Úgy tűnik, mindaz, amiről Kaczvinszky József kiadott és még eddig kiadatlan műveiben írt, nem csupán magyar, de világviszonylatban is az élvonalban áll; ezért úgy véljük, hogy az egyszer már megjelent „Kelet Világosságá”-nak újrakiadását követnie kellene a Kaczvinszky-életmű teljes megjelentetésének. Teljesen és maradéktalanul, a lehető legrövidebb időn belül, ide számítva a folyóiratokban megjelent tanulmányait is, majd pedig szorgalmazni kellene az életmű világnyelveken történő publikálását.

Kiemelkedő személyiség kiemelkedő értékű és jelentőségű műve kerül most az olvasó elé. Közismert annak az igazsága, hogy egy ilyen mű első elolvasását voltaképpen a mű első két elolvasása jelenti. A „Kelet Világosságát” többször, sokszor el kell olvasni, majd pedig szinte folyamatosan olvasni kell egy egész életen át, s az ötvenedik alapos elolvasás után még mindig új feltárásokhoz jut az, aki valóban elmélyedve kapcsolódik ehhez az egészen kivételes alkotáshoz.

László András